

FR Á S Ö G N

af 143. þingi Alþjóðáþingmannasambandsins (IPU) og tengdum fundum í Madrid
26.–30. nóvember 2021.

Af hálfu Íslandsdeildar þingmannanefndar IPU sótti fundinn Sigmundur Davíð Gunnlaugsson, auk Örnur Gerðar Bang, ritara Íslandsdeildar. Helstu mál á dagskrá voru ályktun um alþjóðlega löggjöf til að berjast gegn kynferðislegri misnotkun barna á internetinu, áhrif loftslagsbreytinga á náttúruauðlindir og hvernig megi endurhugsa og skipuleggja nálgun friðarferla með það að markmiði að stuðla að varanlegum friði. Jafnframt fór fram almenn umræða um áskoranir samtímans fyrir lýðræði og leiðir til að sigrast á sundrunu í samfélögum. Þá var utandagskrárumræða um það hvernig nýta mætti alþjóðlegan stuðning þjóðþinga til að jafna dreifingu bóluafna í baráttunni við COVID-19 og var samþykkt ályktun á grundvelli hennar. Um 1.000 þátttakendur sóttu þingið, þar af um 600 þingmenn (234 þingkonur eða 39%) frá 117 ríkjum og 44 þingforsetar. Þá var mæld þátttaka ungra þingmanna (*yngrir en 45 ára*) og voru þeir 25% þátttakenda.

Tólflús-hópurinn, sem er samstarfsvettvangur vestrænna lýðræðisríkja, hittist að venju flesta morgna meðan á þinginu stóð. Á þeim fundum var farið yfir helstu mál þingsins og afstaða sendinefnda samræmd eins og hægt var, en auk þess voru valdir fulltrúar hópsins í embætti og störf á vegum IPU. Fulltrúar tolfplús-hópsins í stýrihópum og framkvæmdastjórn IPU, með sænsku þingkonuna Cecilia Widegren í fararbroddi, kynntu helstu niðurstöður síðustu funda stjórnarinnar og fundar stjórnarnefndar. Hópur norrænna þingmanna hittist jafnframt í tengslum við þingið og tók Sigmundur Davíð Gunnlaugsson, fyrir hönd Íslandsdeildar, við formennsku í norræna hópnum fyrir árið 2022. Hann bauð norrænu landsdeildirnar velkomnar til fundar í Reykjavík í mars og lagði áherslu á mikilvægi norræns samstarfs (í ljósi sameiginlegra landfræðilegra hagsmuna og hugmyndafræðilegrar sýnar ríkjanna.)

Enn fremur var haldinn kvennafundur 26. desember í tengslum við þingið þar sem vakinn var athygli á metþátttöku þingkvenna, sem var 39%, sem er talin sýna árangur af áherslu IPU í störfum sínum undanfarna áratugi á jafnrétti kynjanna. Jafnframt fór fram pallborðsumræða um stefnumótun fyrir kynbundna lagagerð í aðildarríkjum IPU. Sérstök nefnd um mannréttindi þingmanna gegnir veigamiklu hlutverki innan IPU og gefur hún út viðamikla skýrslu fyrir hvert þing. Á grundvelli skýrslunnar samþykkir ráð IPU fjölmargar ályktanir um brot á mannréttindum þingmanna. Nefndin vinnur mikið starf á milli þinga þar sem hún fer yfir mál þingmanna sem mannréttindi hafa verið brotin á, hvort sem um er að ræða fangelsun, hótanir, barsmíðar, mannshvarf eða dauðsfall. Nefndin fjallaði um mál tugi þingmanna, flestra frá Afganistan og Mjanmar en einnig frá öðrum löndum.

Fimm tillögur að neyðarályktun voru lagðar fram við upphaf þingsins. Aðeins er hægt að taka fyrir eitt mál utan dagskrár á hverju þingi samkvæmt reglum IPU. Með hliðsjón af tilkomu ómikron-afbrigðis COVID-19 og lokunar landamæra studdu þingmenn IPU einróma tillögu landahóps Afríku um að nýta alþjóðlegan stuðning þjóðþinga til að jafna dreifingu bóluafna í baráttunni við COVID-19. Í ályktun þingsins var lögð áhersla á nauðsyn þess að alþjóðasamfélagið tryggði tímanlegan, sanngjarnan og hagkvæman aðgang að öruggum og viðurkenndum bóluafnum. Þá var áréttað að umfangsmikil bólusetning gegn COVID-19 stuðlaði að almannahélli á heimsvísu. Í umræðum var enn fremur bent á skýran klofning milli Afríku og umheimsins í alþjóðlegri dreifingu bóluafna. Samkvæmt Alþjóðabankanum og Alþjóðaheilbrigðisstofnuninni hafa innan við tvö prósent íbúa í lágtekjuríkjum Afríku verið fullbólusett en yfir 60 prósent íbúa í þróuðum hagkerfum.

Almenn umræða fór fram um pólitískt, efnahagslegt og félagslegt ástand í heiminum og var sjónum beint að áskorunum samtímas fyrir lýðræði og leiðir til að sigrast á sundrun í samfélögum. Við lok umræðunnar samþykkti þingið yfirlýsingu þar sem helstu áhersluatriði

umræðunnar voru dregin saman. Forseti IPU, Duarte Pacheco, sagði í umræðu um yfirlýsinguna að undanfarin tvö ár hefðu einkennst af hættulegri afturför varðandi sameiginlegar skuldbindingar alþjóðasamfélagsins gagnvart mannréttindum og lýðræði. „Við höfum orðið vitni af faraldri valdarána og beinna árása á stofnanir þjóðþinga í Súdan, Malí, Mjanmar, Afganistan og Gíneu. Við verðum að standa saman og krefjast þess að horft verði til stjórnskipulegra reglna.“ Þá lagði hann áherslu á mikilvægt starf IPU við að verja lýðræðið og aðstoða aðildarríki IPU við að virða lýðræðislega stjórnhætti.

Enn fremur var samþykkt ný stefna IPU fyrir árin 2022–2026. Í stefnunni eru tilgreind eftirfarandi sex áhersluatriði: Aðgerðir gegn loftslagsbreytingum, lýðræði, mannréttindi, jafnrétti kynjanna og þátttaka ungs fólks, friður og öryggi og sjálfbær þróun. Martin Chungong, framkvæmdastjóri IPU, kynnti stefnuna fyrir þingmönnum og sagði hana sniðna að því að IPU næði að vinna að markmiðum sínum og stæðist þær alþjóðlegu áskoranir sem fram undan væru. Hann sagði stefnuna aðgerðamiðaða og að hún gerði þingum kleift að stuðla að mikilvægum breytingum undir forystu þingmanna aðildarríkjanna. Sérstök áhersla væri lögð á loftslagsbreytingar og stuðning við innleiðingu Parísarsamkomulagsins. Þá væri jafnframt áfram lögð áhersla á jafnrétti kynjanna og þátttöku ungs fólks auk þess að styrkja lýðræði á heimsvísu.

Í fastanefndum var fjallað um fyrirframákveðin mál og ályktanir afgreiddar. Í 1. nefnd, um frið og öryggismál, voru umræður um hvernig megi endurhugsa og skipuleggja friðarferli með það fyrir augum að stuðla að varanlegum friði. Fyrirhugað er að afgreiða ályktunina um efnið á vorþingi IPU í mars 2022. Í 2. nefnd, um sjálfbæra þróun, fór fram pallborðsumræða um áhrif loftslagsbreytinga á náttúruauðlindir. Í umræðunum var lögð áhersla á hvernig og hvort þjóðþing geti tryggt aðgang íbúa að vatni. Þá fór enn fremur fram umræða um þema næstu ályktunar nefndarinnar um nýtingu upplýsinga- og samskiptatækni við menntun, einnig á tímum heimsfaraldurs. Í 3. nefnd, um lýðræði og mannréttindi, fór fram umræða og afgreiðsla ályktunar um alþjóðlega löggjöf til að berjast gegn kynferðislegri misnotkun barna á internetinu. Ályktunin var enn fremur samþykkt samhljóða á lokadegi þingfundar IPU.

Nefnd um málefni Sameinuðu þjóðanna hittist á tveimur fundum og beindi sjónum sínum að heimsmarkmiðum Sameinuðu þjóðanna og áhrifa alþjóðalaga og sáttmála með hliðsjón af ályktunum Sameinuðu þjóðanna. Þá fóru fram pallborðsumræður í nefndinni um alheimsbólusetningar og hvernig binda mætti enda á COVID-19 heimsfaraldurinn með hliðsjón af lærdómi frá WHO og WTO. Ráð IPU kom tvisvar saman á þinginu og afgreiddi fjölda mála. Aðildarríki IPU eru nú 179 talsins. Rætt var um fjárhagsáætlun fyrir árið 2022 auk þess sem yfirlit yfir skipulagða fundi var kynnt. Næsta þing IPU verður haldið í Nusa Dua 20.–24. mars 2022. Frekari upplýsingar má nálgast á nefndasíðu og á vefsvæðinu <http://www.ipu.org/>.